

خلاقیت،

نوآوری و کارآفرینی

مولفان:

ناصر شاهنازیان - سعید عبد حافظ

تبریز / اول خیابان طالقانی / روبروی مصلی / طبقه فوقانی کتابفروشی ارک / طبقه سوم
تلفن: ۰۴۱۱-۵۵۴۹۵۰۰ • تلفکس: ۰۴۱۱-۵۵۴۰۵۵۲ • همراه: ۰۹۱۴۳۰۱۵۷۳

سرشناسه	: شاهنازیان، ناصر، ۱۳۵۲
عنوان و نام پدیدآور	: خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی / مولفان ناصر شاهنازیان، سعید عبد حافظ
مشخصات نشر	: تبریز، انتشارات شکوریان، ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری	: ۱۵۷ ص.
شابک	: ۵۰۰۰۰ ریال ۸-۳-۹۲۴۴۶-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: خلاقیت
موضوع	: اندیشه و تفکر خلاق
موضوع	: نوآوری
موضوع	: کارآفرینی
شناسه اثروده	: عبد حافظ، سعید، ۱۳۵۲.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ خ ۸/ش ۲۷/۸ BF۴۰۸
رده بندی دیویی	: ۱۵۳/۵۳
شماره کتاب شناسی ملی	: ۲۹۹۶۷۱۱

خلاقیت نوآوری و کارآفرینی

مؤلف:	ناصر شاهنازیان - سعید عبد حافظ
ناشر:	انتشارات شکوریان، تبریز، ۰۴۱۱۵۵۴۹۵۰۰
حروف چینی و صفحه آرایی و مجری فنی:	مؤسسه یزدان کتاب آذربایجان، ۰۴۱۱۵۵۴۹۵۰۰
طرح روی جلد:	مؤسسه کامپیوتری آنلاین
شمارگان:	۵۰۰ جلد
چاپ اول:	۱۳۹۱
لیتوگرافی:	تصویر
چاپ:	تصویر

شابک: ۳-۸-۹۲۴۴۶-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

مرکز پخش: انتشارات شکوریان: تبریز/ اول خیابان طالقانی/ روبروی مصلی/ طبقه فوقانی

کتاب فروشی ارک/ طبقه سوم ۰۹۱۴۳۰۱۰۵۷۳

تلفن: ۰۴۱۱۵۵۴۹۵۰۰ / تلفکس: ۰۴۱۱۵۵۴۰۵۲

عنوان ..... صفحه

پیشگفتار ۷

فصل اول: خلاقیت و نوآوری

اهمیت خلاقیت.....	۱۳
خلاقیت و نوآوری، رمز ماندگاری در دنیای کسب و کار.....	۱۳
پیشینه خلاقیت.....	۱۴
مفهوم خلاقیت.....	۱۴
مبانی تعاریف خلاقیت.....	۱۵
۱- تعریف خلاقیت بر پایه شناخت و بینش.....	۱۶
۲- تعریف خلاقیت بر پایه ویژگی‌های شخصیتی.....	۱۶
۳- تعریف خلاقیت بر حسب شرایط محیطی و بعد اجتماعی.....	۱۶
۴- تعریف خلاقیت بر پایه تولیدات علمی.....	۱۷
۵- تعریف خلاقیت بر مبنای دیدگاه هارینگتون.....	۱۷
۶- تعریف خلاقیت بر مبنای تازگی، تناسب و ارزش.....	۱۸
۷- تعریف خلاقیت بر پایه اکتشاف.....	۱۸
تعریف خلاقیت.....	۱۸
طبقه‌بندی خلاقیت و نوآوری.....	۲۸
الف: سطوح خلاقیت و نوآوری.....	۲۸
ب: انواع خلاقیت و نوآوری.....	۲۹
ویژگی‌های افراد خلاق.....	۳۴
جامعه‌شناسی خلاقیت.....	۳۶
تکنیک‌های خلاقیت و نوآوری.....	۴۰
بورش فکری یا تحرک مغزی.....	۴۰

۴۱	مدل سینکتیکس.....
۴۱	صورت تطبیقی اسکمپر یا سئوالات ایده برانگیز.....
۴۲	تکنیک دلفی.....
۴۳	تکنیک گروه اسمی.....
۴۴	ارتباط اجباری.....
۴۵	نمودار استخوان ماهی.....
۴۷	تکنیک فهرست خصوصیات.....
۴۸	تکنیک شش کلاه فکری.....
۵۲	نقش آموزش در بروز خلاقیت انسان‌ها.....
۵۵	تصورات غلط درباره خلاقیت.....
۵۸	انواع تفکر خلاق.....
۵۸	الف: تفکر خلاق تصادفی.....
۵۸	ب: تفکر خلاق آگاهانه.....
۵۹	فرآیند خلاقیت.....
۶۲	موانع خلاقیت.....
۷۱	آسیب شناسی خلاقیت در سازمان‌های ایران.....
۷۵	مفهوم نوآوری.....
۷۶	تعاریف نوآوری.....
۷۷	مفاهیم مترادف با نوآوری.....
۷۷	خلاقیت و نوآوری.....
۷۹	کشف، اختراع و نوآوری.....
۷۹	تغییر و نوآوری.....
۸۰	نقش و اهمیت خلاقیت و نوآوری.....
۸۰	الف: نقش و اهمیت خلاقیت و نوآوری از جنبه فردی.....
۸۰	ب: نقش و اهمیت خلاقیت و نوآوری از جنبه سازمانی.....
۸۱	فرآیند نوآوری.....
۸۳	مدل‌های نوآوری.....

۸۵	الف- مدل فشار تکنولوژی
۸۵	ب- مدل کشش تقاضا (جذب بازار)
۸۶	ج- مدل دوگانه
۸۶	د- مدل یکپارچه
۸۶	ح- مدل سیستم‌های یکپارچه و شبکه‌ای
۸۷	عوامل موثر در میزان موفقیت نوآوری
۸۷	راه‌های افزایش نوآوری و نهادینه کردن آن
۸۸	الف) در سطح سازمانی
۹۰	ب) در سطح ملی
۹۲	منابع نوآوری
۹۳	رویدادهای غیرمنتظره
۹۵	ناسازگاریها
۹۶	نیازهای فرآیندی
۹۷	تغییرات صنعت و بازار
۹۸	تغییر ویژگی‌های جمعیت شناختی
۹۹	تغییر نگرش
۹۹	دانش جدید
۹۹	زیر سیستم‌های اصلی نوآوری

فصل دوم: کارآفرینی

۱۰۴	ضرورت و اهمیت کارآفرینی
۱۰۷	مفهوم کارآفرینی
۱۰۸	سیر تاریخی مفهوم کارآفرینی
۱۱۰	کارآفرینی از منظر رشته‌های علمی مختلف
۱۱۰	کارآفرینی از دیدگاه اقتصاددانان
۱۱۱	کارآفرینی از دیدگاه روان‌شناسان
۱۱۲	کارآفرینی از دیدگاه جامعه‌شناسان

- کارآفرینی از دیدگاه دانشمندان مدیریت..... ۱۱۴
- تعاریف کارآفرینی..... ۱۱۵
- انواع کارآفرینی..... ۱۲۱
- الف) کارآفرینی فردی..... ۱۲۱
- ب) کارآفرینی گروهی..... ۱۲۳
- ویژگی‌های فردی، سرمایه اصلی کارآفرینان..... ۱۲۵
- مزایا و منافع کارآفرینی..... ۱۳۵
- کارآفرینی و خلاقیت را در رویدادهای ساده باید جستجو کرد..... ۱۳۷
- چرخه کارآفرینی..... ۱۴۲
- کارآفرینی ذاتی است یا اکتسابی؟..... ۱۴۵
- توسعه کارآفرینی نیازمند ایجاد زیرساخت‌های بنیانی در اقتصاد..... ۱۴۶
- کارآفرینی، راهبرد کلیدی توسعه..... ۱۴۹
- منابع و مآخذ..... ۱۵۴

پیشگفتار:

امروزه توسعه اقتصادی، بر وجود منابع طبیعی فراوان، ذخایر زیرزمینی و نظام سیاسی و اجتماعی خاصی متکی نیست و گواه این ادعا کشورهای کمتر توسعه یافته‌ای هستند که صاحب منابع غنی بوده، لیکن در توسعه گامی برنداشته‌اند. تحقق اهداف توسعه دوران کنونی در گرو آدمی است و نه طبیعت که منابع اصلی را فراهم می‌سازد، زیرا عامل اصلی همه توسعه‌های اقتصادی از ذهن برمی‌خیزد. شهامت، قدرت، ابتکار و تکاپوی سازنده نه تنها در یک زمینه بلکه در بسیاری از زمینه‌ها از وجود آدمی فوران می‌کند. در این میان کارآفرینی به عنوان پدیده‌ای که اصلی‌ترین سرمایه مورد نیاز آن داشتن خلاقیت، جسارت، پیشرفت و بهره‌گیری به موقع از فرصت‌هاست، از مهم‌ترین منابع تولید ثروت، افزایش بهره‌وری، توسعه ظرفیت‌ها و خلق کالا و خدمات جدید محسوب می‌گردد.

جهان امروزی پس از تجربه الگوهای مختلف توسعه، آخرین الگوی توسعه را مبتنی بر کارآفرینی قرار داده است. پیشرفت کشورهای نظیر تایوان، مالزی و سنگاپور در دهه ۸۰ و ۹۰ نیز مدیون گسترش کارآفرینی است، در واقع پس از رکود اقتصادی غرب در دهه‌های ۷۰ و ۸۰ به مفهوم کارآفرینی توجه عمیق‌تری شد و مطالعات بسیاری در خصوص فرآیند کارآفرینی، انجام گرفت.

شرایط اقتصادی، صنعتی، اجتماعی و فرهنگی کشور مانع امروزه به گونه‌ای است که حل مشکلات و تنگناها نیازمند الگوها و راه‌های جدید و متفاوتی می‌باشد. ترکیب جمعیتی جوان کشور، ضرورت ایجاد فرصت‌های شغلی و نیز نوسان بهای نفت و پایان‌پذیر بودن این ماده، سه عامل عمده‌ای هستند که موجب می‌شوند سیاست‌گذاران و تصمیم‌سازان کلان کشور به منبع درآمد سهل الوصول دیگری به جز نفت بیندیشند و بی‌شک آن منبع جز ابتکار، خلاقیت و نوآوری چیز دیگری نخواهد بود.

بررسی روند زندگی انسان از دوران اولیه پیدایش تاریخ تاکنون نشان می‌دهد که همواره عامل تغییر یا همان کارآفرین، نقش مهمی در پیشرفت جوامع داشته است. به عبارت دیگر می‌توان گفت که کارآفرینی و کارآفرینان از قدیم الایام وجود

داشته‌اند اما توجه به آنها، به گونه‌ای شایسته و بایسته صرفاً در چند دهه اخیر صورت گرفته است.

دنیا همواره نیازمند کارآفرینان است، زیرا کارآفرینان روح حیاتبخش نوآوری و ارزش آفرینی و ثروت آفرینی را در کالبد سازمان‌ها دمیده و به رشد و توسعه اقتصاد و اعتلای جامعه کمک می‌کنند. در یک جمله می‌توان گفت کارآفرینان نقش مهمی در مبارزه با مفاسد ناشی از بیکاری مثل اعتیاد و بزه‌کاری‌های دیگر دارند، همین افراد عنصر اصلی در تسریع توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورهای در حال توسعه و عوامل تجدید حیات و استمرار توسعه در کشورهای صنعتی و توسعه یافته به شمار می‌روند.

علیرغم اینکه در کشورهای پیشرفته دنیا از اواخر دهه ۱۹۷۰ به بعد به موضوع کارآفرینی توجه جدی شده و حتی بسیاری از کشورهای در حال توسعه هم در اواخر دهه ۱۹۸۰ این موضوع را مورد توجه قرار داده‌اند، لیکن در کشور ما تا شروع اجرای برنامه سوم توسعه، توجه چندانی به کارآفرینی نشده و حتی در محافل علمی و دانشگاهی نیز به جز موارد بسیار نادر، فعالیت در این زمینه صورت نگرفته بود. لذا مشکل بیکاری و پیش‌بینی حادث‌تر شدن آن در دهه ۱۳۸۰ موجب شد که در زمان تدوین برنامه سوم توسعه، موضوع توسعه کارآفرینی مورد توجه قرار گیرد.

در حال حاضر مساله بیکاری به ویژه برای جوانان و حتی فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها از معضلات بسیار مهم کشور محسوب می‌شود و اشتغال آنان یکی از مسائلی است که همواره مورد توجه برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران کشور بوده است. هر ساله تعداد زیادی از افراد وارد نظام آموزش عالی می‌شوند که به فاصله چند سال فارغ التحصیل شده و به سوی بازار کار روانه می‌شوند و این در شرایطی است که رشد اقتصادی و ظرفیت اشتغال‌زایی جامعه متناسب با رشد دانش‌آموختگان نمی‌باشد. در شرایط حاضر، بخش دانشگاهی کشور به عنوان پایگاه اصلی تولید و اشاعه دانش و تکنولوژی از اهمیت ویژه‌ای در روند توسعه و پیشرفت فعالیت‌های کارآفرینی برخوردار است و لازم است به طور کارآمدتر به سوی تجاری سازی تحقیقات و کارآفرینی دانشگاهی، رویکرد جدی‌تری داشته باشد. به بیانی دیگر در اقتصاد مبتنی بر دانش، بخش دانشگاهی به عنوان یکی از ارکان اصلی نظام ملی

نوآوری، دیگر نمی‌تواند تنها به مسئولیت‌های آموزشی یا حتی تحقیقاتی خود اکتفا نماید و ضروری است در زمینه‌های علمی و تکنولوژی فناوریانه مسئولیت‌های بیشتری را در کارآفرینی دانشگاهی به عهده گیرد. گرچه موضوع اشتغال در کشورمان یک مساله پیچیده و چند بعدی است، با این وجود نگاه سیستمی و کلان توأم با تفکر استراتژیک به موضوع دانشگاه کارآفرین، می‌تواند افق جدیدی را برای حل معضل بیکاری بگشاید.

سازماندهی کتاب:

کتاب حاضر در دو فصل تنظیم شده است. فصل اول کتاب به موضوع خلاقیت و نوآوری و فصل دوم به موضوع کارآفرینی می‌پردازد. تاکنون کتاب‌های زیادی در زمینه خلاقیت و کارآفرینی به رشته تحریر درآمده و هر کدام از آن‌ها به جنبه‌هایی از این مقوله‌های مهم پرداخته‌اند. در تدوین کتاب حاضر از منابع داخلی و خارجی معتبری استفاده شده است، لیکن جنبه نوآوری کتاب حاضر این است که اولاً نگارندگان ضمن احترام به تعاریف موجود در زمینه کارآفرینی، با ارائه تعریفی کامل‌تر و جامع‌تر از این مقوله مهم سعی در روشن ساختن ابعاد دیگری از این موضوع داشته‌اند. ثانیاً نگارندگان سعی داشته‌اند تا با آوردن داستان‌واره‌ها و هم چنین مثال‌هایی ساده در خصوص خلاقیت و کارآفرینی، فهم این موضوع را برای خواننده ساده‌تر نمایند.

مخاطبان اصلی این کتاب دانشجویان کلیه رشته‌ها و دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها که کسب و کار مستقلی را شروع کرده یا مترصد فرصتی برای شروع یک کسب و کار هستند، می‌باشند. مضاف بر آن با توجه به اضافه شدن درس کارآفرینی به تمامی رشته‌های دانشگاهی، دانشجویان و اساتید محترم می‌توانند از این کتاب به عنوان یکی از منابع درسی بهره‌گیرند.

هم چنین در اوایل سال ۱۳۹۱ کتابی تحت عنوان "طرح کسب و کار و روش تهیه و تدوین آن" به چاپ رسید که به عقیده نگارندگان و به تایید خوانندگان، کتابی کامل و جامع در زمینه نگارش طرح کسب و کار می‌باشد. مضاف بر آن دو کتاب جدید تحت عناوین "مراحل راه‌اندازی کسب و کار" و "بررسی

فنی، مالی و اقتصادی طرح‌های کسب و کار" در حال تالیف توسط نگارندگان می‌باشند که با اضافه شدن به جمع کتاب حاضر و کتاب چاپ شده در اوایل سال گذشته، می‌توانند به عنوان یک بسته آموزشی قابل اتکا جهت تدریس در کلاس‌های کارآفرینی تبدیل شوند.

در اینجا لازم می‌دانیم در نهایت ادب و احترام از همه اندیشمندان و اساتیدی که در طول سال‌های دراز در خصوص توسعه کارآفرینی در میهن عزیزمان تلاش نموده‌اند، تشکر و قدردانی نموده و از شما خواننده محترم نیز تقاضا داریم پس از مطالعه کتاب، با ارائه نظرات و پیشنهادات سازنده خود، اینجانبان را در ارائه هر چه پر بارتر آثار آتی راهنمایی فرمائید.

مؤلفان

ناصر شاهنازیان - سعید عبد حافظ